9. 12. 2004

ID: 29616

Důkazní břemeno

Závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno, lze učinit jen tehdy, jestliže soud řádně a úplně provedl všechny důkazy, které účastník označil k prokázání svého tvrzení. Účastníkem označený důkaz soud neprovede pouze v případě, jestliže jeho prostřednictvím nepochybně nelze prokázat pro věc rozhodnou skutečnost, například proto, že označený důkaz je zjevně nezpůsobilý prokázat tvrzenou skutečnost nebo že se týká skutečnosti, která je podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci bezvýznamná. Z důvodu neunesení důkazního břemene lze rozhodnout v neprospěch účastníka současně pouze tehdy, jestliže zhodnocení důkazů, které byly za řízení provedeny (§ 120 odst.3 věta druhá o.s.ř.), neumožňuje soudu přijmout závěr ani o pravdivosti tvrzení účastníka a ani o tom, že by bylo nepravdivé.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 408/2003, ze dne 7.8.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce L. H., zastoupeného advokátem, proti žalované Š. A. a.s., o odškodnění pracovního úrazu, vedené u Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou pod sp.zn. 7 C 23/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. října 2002 č.j. 22 Co 366/2002-41, tak, že rozsudek krajského soudu a rozsudek Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 21. března 2002 č.j. 7 C 23/2001-31 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaná zaplatila na náhradě za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1.4.1998 "do dnešního dne, tj. celkem za 34 měsíce", částku 51.000,- Kč a aby mu z tohoto důvodu platila od 15.4.2001 částku 1.500,- Kč měsíčně. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že u žalované utrpěl dne 15.3.1996 pracovní úraz (poranění pravého oka) a že po skončení pracovní neschopnosti, která trvala do 26.2.1997, pracoval v "provozu svařovna". Vzhledem k tomu, že mu odborní oční lékaři z Fakultní nemocnice v H. doporučili změnu zaměstnání, požádal žalovanou o přeřazení na jiné vhodné místo. Žalovaná mu vyhověla a od 1.4.1998 zařadila žalobce na pracovní místo "dělník ve skladu - výdejna nářadí". Přestože na uvedeném pracovním místě dosahuje nižší výdělek než před úrazem, žalovaná mu odmítá ztrátu na výdělku nahradit.

Žalovaná namítala, že po skončení pracovní neschopnosti zařadila žalobce místo práce vykonávané před úrazem na pracovišti "strojení zadních dveří" na práci na pracovišti "bodování rámů L+P", která pro něj byla vzhledem k jeho zdravotnímu stavu po úrazu vhodná a při níž nedošlo k poklesu na výdělku. Na práci dělníka ve výdejně nářadí žalovaná zařadila žalobce poté, co se sám přihlásil na toto místo "v rámci podnikové burzy pracovních míst" a co byl "po výběrovém řízení" na uvedené pracovní místo vybrán. I když žalovaná uznává svou odpovědnost za škodu způsobenou žalobci pracovním úrazem ze dne 15.3.1996, požadované odškodnění mu nenáleží.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozsudkem ze dne 21.3.2002 č.j. 7 C 23/2001-31 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že žalobce utrpěl u žalované dne 15.3.1996 pracovní úraz a že po skončení pracovní neschopnosti žalobce byl přeřazen na jiné pracovní místo v rámci stejného střediska, aniž by u něj došlo ke ztrátě na výdělku. Na doporučení odborného očního lékaře se žalobce ucházel o volné pracovní místo ve

výdejně nářadí, které pro něj bylo "ze zdravotních důvodů" vhodnější než dosud zastávané místo. Protože nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti vzniká při odpovědnosti za pracovní úraz jen tehdy, jestliže se poškozenému zaměstnanci snížil výdělek proto, že nemůže vykonávat dosavadní práci pro postižení způsobené pracovním úrazem, a protože žalobce "v řízení neprokázal, že by pozbyl vzhledem ke svému zdravotnímu stavu dlouhodobě způsobilost konat dále dosavadní práci (práci ve svařovně rámů) nebo ji nesměl konat pro onemocnění nemocí z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí, kdy je potom zaměstnavatel sám povinen převést zaměstnance na jinou práci (§ 37 odst.1 zák. práce)", není žaloba důvodná.

K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 15.10.2002 č.j. 22 Co 366/2002-41 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud zdůraznil, že v projednávané věci na žalobci "leželo důkazní břemeno ohledně tvrzení, že nemohl vykonávat práci ve svařovně ze zdravotních důvodů, resp. sám požádal zaměstnavatele o přeřazení na jinou vhodnou práci rovněž ze zdravotních důvodů". Žalobce, ačkoliv byl soudem prvního stupně podle ustanovení § 118a odst.1 o.s.ř. poučen, aby "doplnil skutková tvrzení a označil důkazy ke svému tvrzení", však "nenabídl soudu, kromě nadbytečného důkazu znaleckým posudkem, důkazy jiné", kterými by své tvrzení prokázal. Protože důkazní břemeno "stíhá zásadně vždy toho, kdo v řízení něco tvrdí a chce dokázat a co musí tvrdit a dokázat s pravděpodobností hraničící s jistotou a nevzbuzující žádné pochybnosti", musí být žaloba zamítnuta, "pokud se tak nestane", neboť "se mu nepodařilo prokázat své právo, jako je tomu v souzené věci, kdy žalobce zůstal ve svých tvrzeních osamocen". Návrh žalobce na provedení důkazu znaleckým posudkem byl podle názoru nadbytečný proto, že se ho žalobce domáhal "neopodstatněně, nevysvětlil-li, z jakých důvodů nesouhlasí se závěry MUDr. M. P. vycházející z hodnocení oční kliniky".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že změnil své "původní pracovní místo jako klempíř ze střediska svařovna na místo dělník ve skladu - výdejně nářadí" z důvodu svého zdravotního stavu způsobeného "pracovním úrazem pravého oka", neboť měl při výkonu práce potíže s prostorovým viděním a "také obavu z obdobného zranění zdravého levého oka, s ohledem na předchozí zkušenost způsobenou zraněním pravého oka". Své tvrzení prokazoval lékařskými zprávami a navrhoval vypracování znaleckého posudku z oboru zdravotnictví se specializací na oční lékařství, na jehož základě by bylo možné učinit konečný závěr o tom, zda byl nebo nebyl schopen nadále pracovat na svém původním pracovním zařazení ve svařovně. Soudy však označily jeho důkazní návrh za nadbytečný a dovodily, že neunesl důkazní břemeno. Žalobce navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není

přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst.2 písm.a) o.s.ř.], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst.2 písm.b) o.s.ř.].

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu ve výroku, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí ve věci samé, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst.3 o.s.ř.].

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud mimo jiné řešil právní otázku, za jakých podmínek (předpokladů) může účastník za řízení unést ohledně svých tvrzení důkazní břemeno. Uvedenou právní otázku vyřešil jinak (odlišně), než je posuzována podle ustálené judikatury soudů. Vzhledem k tomu, že její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

K tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, jsou účastníci povinni plnit důkazní povinnost zakotvenou v ustanovení § 120 odst.1 o.s.ř. (srov. § 101 odst.1 písm.b) o.s.ř.).

Podle ustanovení § 120 odst.1 o.s.ř. jsou účastníci povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.

Podle ustanovení § 120 odst.3 věty druhé o.s.ř. neoznačí-li účastníci důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení, vychází soud při zjišťování skutkového stavu z důkazů, které byly provedeny.

Důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanoveními § 101 odst.1 písm.b) a § 120 odst.1

větou první o.s.ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána.

Závěr o tom, že účastník neunesl důkazní břemeno, lze - jak vyplývá zejména z jeho smyslu v občanském soudním řízení - v první řadě učinit jen tehdy, jestliže soud řádně a úplně provedl všechny důkazy, které účastník označil k prokázání svého tvrzení. Účastníkem označený důkaz soud neprovede pouze v případě, jestliže jeho prostřednictvím nepochybně nelze prokázat pro věc rozhodnou skutečnost, například proto, že označený důkaz je zjevně nezpůsobilý prokázat tvrzenou skutečnost nebo že se týká skutečnosti, která je podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci bezvýznamná (srov. též rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.4.1994 sp. zn. 6 Cdo 107/93, který byl uveřejněn pod č. 57 v časopise Soudní rozhledy, roč. 1995). Z důvodu neunesení důkazního břemene lze rozhodnout v neprospěch účastníka současně pouze tehdy, jestliže zhodnocení důkazů, které byly za řízení provedeny (§ 120 odst.3 věta druhá o.s.ř.), neumožňuje soudu přijmout závěr ani o pravdivosti tvrzení účastníka a ani o tom, že by bylo nepravdivé (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2002 sp. zn. 21 Cdo 762/2001, který byl uveřejněn pod č. 86 v časopise Soudní judikatura, roč. 2002).

V projednávané věci - jak je nepochybné z obsahu spisu - žalobce utrpěl dne 15.3.1996 pracovní úraz. Po skončení pracovní neschopnosti, která trvala do 26.2.1997, byl žalobce přeřazen z pracoviště "strojení zadních dveří" ("svařovna - dveře"), na němž pracoval před úrazem, na pracoviště "bodování rámů L+P" ("svařovna - rámy"), na němž vykonával stejnou profesi jako před úrazem (profesi karosář - klempíř). Praktická lékařka MUDr. M. P. dne 26.2.1997 potvrdila, že žalobce je schopen uvedenou práci vykonávat. Při výkonu této práce u žalobce - ve srovnání s jeho výdělkem před pracovním úrazem - nedocházelo ke ztrátě na výdělku. Uvedené skutečnosti - jak rovněž vyplývá z obsahu spisu - byly za řízení mezi účastníky nesporné.

Dnem 1.4.1998 začal žalobce vykonávat u žalované práci dělníka ve skladu - výdejna nářadí, a to poté, co se sám na tuto práci v rámci tzv. burzy volných pracovních míst přihlásil a co jej žalovaná z více uchazečů pro tuto práci vybrala. Žalobce za řízení před soudem prvního stupně tvrdil, že na tuto práci přešel "z důvodu pracovního úrazu a na doporučení odborných lékařů". Žalovaná oproti tomu namítala, že o práci dělníka ve skladu žalobce sám požádal a že mu na základě provedeného "výběrového řízení" vyhověla, aniž by tu byla jakákoliv souvislost s následky pracovního úrazu, neboť práci na pracovišti "bodování rámů L+P" ("svařovna - rámy") byl schopen vzhledem ke svému zdravotnímu stavu vykonávat.

Za tohoto stavu věci je nepochybné, že žalobce může mít nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (§ 195 zákoníku práce), jestliže nebyl pro následky pracovního úrazu schopen od 1.4.1998 konat dosavadní práci na pracovišti "bodování rámů L+P" ("svařovna - rámy"). Tuto skutečnost - jak soudy správně dovodily - byl za řízení povinen prokázat žalobce, který proto také nesl procesní odpovědnost za to, kdyby za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a kdyby z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch (důkazní břemeno). K prokázání svého tvrzení v tomto směru žalobce (kromě předložených listin) navrhl za řízení před soudem prvního stupně - jak vyplývá z protokolu o jednání ze dne 21.3.2002 - provedení důkazu znaleckým posudkem "zaměřeným na oční lékařství".

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce své důkazní břemeno neunesl. Při úvaze, za jakých podmínek (předpokladů) žalobce mohl důkazní břemeno unést, odvolací soud dovodil, že žalobcem označený důkaz znaleckým posudkem nebylo potřebné provést, neboť byl "nadbytečný".

"Nadbytečným" je takový důkaz, prostřednictvím něhož mají být objasňovány skutečnosti, které za řízení již byly spolehlivě prokázány jinak (jinými důkazy) nebo které jsou podloženy shodnými

tvrzeními účastníků, jež může soud vzít za svá skutková zjištění (§ 120 odst.4 o.s.ř.). Odmítne-li soud provést účastníkem označený důkaz proto, že je "nadbytečný", je tím samo o sobě vyloučeno, aby rozhodl o věci samé v neprospěch tohoto účastníka z důvodu neunesení důkazního břemene. Dovodil-li tedy odvolací soud, že žalobcem označený důkaz znaleckým posudkem "zaměřeným na oční lékařství" je "nadbytečný", nebylo možné uzavřít, že žalobce v projednávané věci neunesl důkazní břemeno.

Žalobcem označený důkaz znaleckým posudkem "zaměřeným na oční lékařství" nebylo možné důvodně odmítnout provést ani proto, že žalobce "nevysvětlil, z jakých důvodů nesouhlasí se závěry MUDr. M. P. vycházející z hodnocení oční kliniky". Požaduje-li účastník provedení důkazu znaleckým posudkem, je povinen v souvislosti se splněním své důkazní povinnosti (na výzvu soudu) vysvětlit, k prokázání jakých jeho tvrzení má označený důkaz sloužit (samozřejmě za předpokladu, nevyplývá-li to nepochybně z okolností případu), a nikoliv hodnotit jiné důkazy, a to zejména jde-li o hodnocení v nich obsažených odborných závěrů. V projednávané věci odvolací soud navíc nevzal náležitě v úvahu, že praktická lékařka MUDr. M. P. se vyjádřila ke zdravotní způsobilosti žalobce konat práci po skončení pracovní neschopnosti v únoru 1997, zatímco rozhodným tu byl zdravotní stav žalobce ke dni 1.4.1998 (zda byl nebo nebyl pro následky pracovního úrazu schopen od 1.4.1998 konat dosavadní práci na pracovišti "bodování rámů L+P").

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud vyřešil právní otázku, zda žalobce unesl ve věci důkazní břemeno, v rozporu se zákonem.

Protože rozsudek odvolacího soudu není správný, Nejvyšší soud České republiky jej zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování